

ESIMENE VAATUS

Esmaspäev

1.

Võimalik, et see ei olnudki juhus, et sattusin just täna hommikul DPSi peasissepääsu ees, selle piirkondliku psühhiaatriakeskuse maja ees, kus olen töötanud viimased üheksa aastat, veidrasse olukorda. Võimalik, et sellel kõigel oli märksa sügavam mõte. Kui ma oleksin tulnud mitte jalgratta, vaid autoga, oleksin jõudnud mitu minutit hiljem ja üsna ilmselt sellesse mitte sattunud. Sellesse veidrasse olukorda. Oleksin õige mitme minutiga mööda pannud, punase kolmekorruselise tellismaja peasissepääsutrepist üles läinud ja tavalisel moel ukse lukust lahti keeranud. Oleksin kuulnud selja taga ukse uuesti kinni kukkumise metalset heli kui valju ja otsustavat märki sellest, et tööpäev on alanud ja et ma praegusest hetkest järgneva kaheksa tunni jooksul peaksin keskenduma pigem teiste inimeste probleemidele kui minu enda omadele.

Aga ei. Ei läinud sugugi sedasi. Ma komistasin trepi kõige alumisel astmel ja komistades ma vandusin. Ma ei hakka kordama neid sõnu, mis lipsasid mu suust välja nagu sogane, räpane oja. Need ei olnudki mõeldud teistele kui mulle endale. Ning trepile.

„Ossa,” ütles kähe naishääl minu lähedal.

Kehitasin õlgu, pöörasin pead ja nägin silmanurgast naist pikas lillelises kleidis ja plastkõrvarõngastega, mis olid suured ja säravad nagu kaks viiekroonilist. Ta juuksed olid kollased ja

rasvased, meenutades märga põhku, ning silmad olid mustaks värvitud ja pandalikud. Huuled kergelt oranžid. Naha kohta oleks võinud öelda hästikrohvitud.

Ta võis olla vast kuuekümnene? Vanust oli raske öelda. Temas oli midagi määratlematut. Midagi klounilikku. Ühes käes hoidis ta munakarpi munadega ja tema kõrval ülemisel trepiastmel seisis Dole pappkast, mis oli servast servani munakarpe täis laotud.

„Issand jumal!” nurises ta. „Need astmed on liiga libedad. Aga ega *psühhiaatrial* ei ole ju raha osta korralikke plaate, mis oleks kindlaks jalgealuseks süütutele ravimitest nõtradele patsiendijalgadele. KUSSASELLEGA. Marsisammul otse metsa. Mürki pumbatakse meile verre, selleks neil raha jätkub. Mürki, mis varastab meie emotsioonid, muudab meie ajud totakate millimallikate sarnasteks ja mädandab meie hambad juurteni. Võiks ju arvata, et *see* on paras piin. Aga KUSSASELLEGA. Reieluukaela murd kantakse meile ka hõbekandikul ette. Kohe pärast seda, kui nad on meile süsti tagumikku suranud. No nüüd on mul sellest küll KURADI mõõt täis.”

Ta võttis karbist kriitvalge muna ja viskas selle klaasukse suunas. Võttis seejärel uue muna ja veel ühe uue muna ja veel ühe muna. Viskas kiiresti üksteise järel.

Seadsin peopesad enda alla jahedatele kiviplaatidele. Surusin ennast püstisesse asendisse. Vasakus puusas naksus nagu midagi. See tekitas rahulolematust. Ning see rahulolematust tekitas tunde, nagu oleks mind reedetud, nagu ma oleksin läbi kukkunud. Nagu elu ise ja olemasolu oleks mind alt vedanud.

Alati võib süüdistada aega, et käputäis valesti kulunud sekundeid on süüdi, et sattutakse õnnetusse ajahetke. Aga nii see ei ole. Polnud ju sekundid süüdi, et mu jalad sel päeval alt kadusid, see olin ikka mina ise. Oleksin rangelt võttes võinud teistmoodi käituda. Keegi ei sundinud mind osalema. Ma nägin võimalust ja haarasin sellest kinni.

Ma olin vihane.

Olin vihane olnud juba paar aastat. Vihane, sest ma magasin halvasti. Sest keha valutab. Krigises. Vihane, sest ma tundsin ennast vana ja väsinuna. Vihane, sest ema ja isa *olid* vanad ja väsinud. Vihane, kuna kogu universumis ei leidunud ühtegi elusat meest, kellega ma oleksin võinud voodisse minna muidu kui ainult elavas fantaasias. Kuid ennekõike olin ma vihane psühhiaatria peale. Vihane DPSi juhtkonna peale. Vihane tervise- ja hoolekandeministri peale. Vihane Tervishoiudirektoraadi peale. Vihane arstide peale. Ülemuslike ülemarstide peale. Psühhiaatrite peale. Või õigem oleks öelda, ühe kindla psühhiaatri, Ingolf Meyeri peale, kes arvab, et tal on vastus absoluutselt kõikidele probleemidele. Kes arvab, et igale keskmisele inimesele kulub marjaks ära madal, kuid pidev liitiumi algsaas veres ja iga-aastane kognitiivse teraapia kursus. Kes ühel töötajate koosolekul möödunud aastal oli isegi nii ebaviisakas, et ütles: „Ega see sulle ka halba ei teeks, Idunn! Üks leebe meeleolustabiliseerija veres ja põhjalik kevadpuhastus peakolus.” Misperale mina möirgasin: „AGA VESTLUS!”. Aga sellele tal vastust ei olnud. Pööras ainult mulle selja ja tegi, nagu poleks mind kuulnudki. Ei tahtnudki minuga *vestelda*. Siis sain ma veel vihasemaks. Ma olin nii vihane, et viskasin kolm värskeltteritatud saaminuga tema lihasesisesse laia selga.

Õnneks olin ma ainuke, kes nägi neid kolme nuga peeneruudulisest särgist täiesti horisontaalselt välja turritamas, kergelt vöbisedes, nagu kolm äsjalastud noolt märklaua keskel. Kes nägi, kuidas Ingolfi ülakeha aeglaselt-aeglaselt toolil kokku vajus, kuni ta viimaks ettepoole kaldus ja plartsatusega maoli põrandale kukkus. Kenasti ja stiilipuhtalt. Vereleiku.

Kust mu viha tuleb ja millest on tegelikult jutt? Sellele on kindlasti palju vastuseid. Rohkem kui mul ülevaadet on. Mida ei tea,

seda pole olemas. Kuid ma olen enam kui veendunud, et vaimse tervise hooldus, Tervishoiudirektoraat ja Tervishoiuministeerium on asjaga tihedalt seotud. Lõputud kirjaread alalõpmata uute reeglitega, juhised, korraldused ja nõudmised. Ja see kuramuse PAKETTRAVI.

Miks ma üldse psühholoogiks hakkasin? Miks ma parem tule-tõrjujaks ei hakanud? Kui ma oleksin olnud mees, oleks ma võinud seda teha. Võinuks saada meheks, kes kustutab päris tulekahjusid. Mitte naine, kes püüab metafoorilisi tulekahjusid kustutada. Tuletõrjujaid peetakse kangelasteks, samal ajal kui psühholoogid (avalikus sektoris) visatakse kividega surnuks. Sellel on suur vahe.

Jutu mõte on, et ma ei olnud päris mina ise, ja ma ei oleks tohtinud sel päeval tööle minna. Oleks pidanud helistama ja ütleva, et olen haige. Kõhima torusse ja ütleva midagi sellist nagu „palavik öösel” ja „kurk on valus”. Oleksin pidanud ütleva, et ma ei taha kedagi nakatada ja et jään sellepärast täna koju, võib-olla isegi homme. Ja ülehomme. Oleksin pidanud võtma paar päeva, et rahulikult kõhuhingamist teha. Juua lagritsateed, mis mind rahustab, ja süüa kaerahelbeputru, mis annab tunde, et kõik liigub õiges suunas. Ent lihtne on olla tagantjärele tark, palju lihtsam, kui olla enne tark.

Naine seisis minu kõrval, naeratas ja karjus. Ma ei olnud teda eluski enne näinud. Ja ometi olin ma teda näinud igal issanda päeval viimase kahekümne kolme aasta jooksul, sest ta esindas ju igal moel *patsientide* gruppi.

„Minu nimi on Zoe,” ütles ta ja pühkis oma paksu nikotiinikollase nimetissõrmega ninaalust. „Zoe nagu Zoooloo, nagu loomaaed inglise keeles,” ütles ta ja huilgas valjult ja väga elutruult nagu ahv.

„Kas tahad ka mõned?” küsis ta ja ulatas mulle karbi kaheteistkümne valge munaga. „Mul on neliteist karpi.”

Vaatasin üles klaasukse poole, mis oli kaetud purunenud munakollastega. Vaatasin naist. Zoe'it. Tema nägu – nii kangetaelne, vihkamisest nii tardunud. Minu enda jõuetust. Äkki kuulsin oma peas muusikat. Susanne Sundfør, „Kamikaze” *Did you ever feel you're heartbroken? Did you ever feel like it's the end of the world? The bells are ringing ... Süda löi koos muusikaga aina kiiremas ja kiiremas taktis ... Cause you take me back, you take me back, I'm your kamikaze, and tonight's the night we might fall together, and you take me back, you take me back, I'm your kamikaze ...*

Sõnad ja viisid pumpasid verd soontes edasi. Meri kohus mu sees.

Zoe rebis mõned tumerohelised südamekujulised kaselehed trepi kõrval seisva puu küljest. Viskas need minu suunas ja hüüdis ise: „VISKA! VISKA! MUNAD JA LEHED! LOODUS TULEB VÕIMUJANUSTELE LÄHEMALE!” Zoe hääl segunes Susanne häälega. Koos moodustasid nad mu rinnas koori, terve orkestri.

Did you ever feel like a moth drawn to a flame, It's time to put on your lifejacket, cause I'm about to step up the game, oh ...

Ahvatlusi on igal pool. Sellist ahvatlust igalt poolt ei leia. See oli harvaesinev ja selletõttu hinnaline. Ma seisin valiku ees. Kaksteist muna. Viskan. Ei viska. Viskan. Ei viska. Rebisin karikakra küljest õielehti. Leht lehe haaval. Viskan. Ei viska. Viskan. Ei viska. Viskan. Viskan. Viskan. Viskan ...

Ma noogutasin.

Sel hetkel pidigi see juhtuma. Et minust sai hull. Hull nagu Zoe minu kõrval. Nii hull, et ma unustasin nii aja kui koha. Kes ma olin ja kes mitte. Ja isegi kui kõrvaltvaataja võis mõelda, et see, et kõik toimus minu enda töökoha, DPSi juures, on juhus-

lik, siis ei, nii see ei olnud. Siin elus ei ole midagi juhuslikku. See ka mitte. Kõik sündmused on peenikesed niidid kootud kangas, mis üheskoos loovad suurema pildi. Sel päeval pidi minu elukangasse põimitama üks uus niit. Kollane limajas munakollaseniit, mis igavesti ja alatiseks muudab mu edasist elukäiku. Tundsin seda sügaval enda sees. Et ma olin valmis ise munast välja murdma. *Ma ei ela enam kuramus kauem munas. Ma ei ole kauem enam kuramuse kanapoeg.* Nii ma mõtlesin. Oleksin võinud mõelda. Kui ma oleks mõelnud. Aga ma ei mõelnud mitte ühtegi mõtet.

Seisin, munakarp ühes käes ja püksipõlved rokased. Võtsin ühe muna karbist välja. Väikese valge muna. Tundsin selle raskust oma peopesal. Silitasin pöidlaga jahedat ja siledat koort. Ma naeratasin Zoe'ile, ja Zoe naeratas vastu. Kiire otsustava liigutusega viisin käe tahapoole, seejärel tõmbasin selle nii kiiresti kui suutsin, ettepoole. Lasin peo lahti.

Munad lendasid vastu ust, munakollased libisesid klaasil, voolasid siledal pinnal allapoole nagu värsked linnukaka. Ma tahan elada, mõtlesin ma samal ajal kui jätkasin loopimist. Ma tahan päriselt elada. Ma tahan teraapiaga tegeleda. Mitte pakkida inimesi väikestesse neljakandilistesse pappkastidesse ning kleepida kastidele diagnoosidega silte. Ma ei taha saata pappkaste ühest kohast teise. Kõiki puuduliku postikuluga saadetisi tagasi saata. Ei. Kui ma oleksin soovinud pakkide pakkija või postiljonitööd, oleks ma leidnud selle töö. See ei oleks minult eriti suurt pingutust nõudnud. Aga ma tahtsin saada psühholoogiks. *Ma olen psühholoog.*

Keegi ei saa minult vestlusi ära võtta. Patsiente. Aega. Imestamist. Inimlikkust. Kohtumist. Autentsust, haavatavust. Ja sellepärast ma peangi neid mune viskama. Neid purustama. Neid surmama.

Tundsin, et Zoe sakutas mind käest.

„Kas sa oled ka siin patsient, mis?” küsis ta. Ta silmad särased erutatult. Ta hakkas naerma. Valjult ja veidralt. Ma neelatasin. Noogutasin. Naeratasin. Naersin vastu. Naersin ja naersin. Naersin sama valjult kui tema. Jaa, isegi valjemini. Ma naersin nii et ma karjusin. Lõpuks ma ainult karjusin. Ja mul polnud aimugi, kuhu ma peaksin minema. Ma sulgesin silmad. Pigistasin rusika kõvasti viimase muna ümber kokku. Tundsini vedelat, jahedat munakollast sõrmede vahelt jooksmas. Oli esmaspäev, oli ikka veel esmaspäev. Päike tõusis taevas kõrgemale, sama kuldne nagu munakollane. Seisin ja jäin seda vaatama, minu vasakust silmanurgast jooksis välja pisar. Ma ei kuivatanud seda ära.

2.

Olukord trepil on endiselt värske kui äsjaküpsetatud leib, kui ma end olevikku tagasi murran. Vastuvõtulaua poole minnes kõditab kõhus ebamäärane näriv rahutus. Õnneks on see tühi ja pime.

Zoe on läinud oma teed. Ta läks, ilma et oleks head aega öelnud, ütles ainult: „Aeg on täis”, ja liipas siis tee poole, mis viib trammipeatuse suunas. Mina olen tööks valmis. Sirutan selga ja pühin munavalgega koos ja kleepuva käega õlalt tumerohelise kaselehe. Lähen edasi piki koridori. Kõik on nii nagu tavaliselt. See, mis juhtus väljas trepil, oli värskendav, kui see toimus, aga nüüd olen ma jälle tagasi alguses. Väliselt olen see, kes ma olen alati olnud, kuid mu sammudel on teistsugune kaal.

Kes ma olen?

Keegi esitab endale kindlasti selle küsimuse. Keegi, kes võib-olla nägi, kuidas ma seisin ja viskasin mune DPSi ukse pihta. Kes võib-olla filmis mind salaja oma hüpermoodsa nutitelefonikaameraga, on selle YouTube'i postitanud ja saanud juba mitu tuhat vaatamist. Keegi, kes nüüd tunneb, et tal on minu üle mingi salajane võim. Kes usub, et on näinud alasti tõe selle kohta, kes ma olen, kes arvab, et ma olen üks hull-hull naine. Tjah, neil on ilmselt õigus. Aga ma olen veel psühholoog-spetsialist ja kaaskodanik.

Mõned võivad ka öelda, et ma olen hull psühholoog. Nemad ütlevad: „Jaah, sellel on oma põhjus, et psühholoogid on psühholoogid. Nad on haavatud linnud rebenenud tiibade, halbade emade ja kodust ära olevate isadega. Nendest said psühholoogid, kuna nad *vajavad* psühholoogi. *The wounded healer*. Tühi loba ...” Jaa, ma tean küll. Ilmselgelt on selles midagi. Ka selles osas, mis mind puudutab. Aga see kulunud „*wounded healer*-kaart” ei ole mingi argument, mida saab kasutada minu või teiste abistajate vastu, kellel on isiksuse glasuuris mõrad ja praod. Kui inimene on elus haiget saanud, on see psühholoogile ainult eeliseks. Inimesed, kes pole kunagi kogenud mõne päriselt murtud vaimse roide või emotsionaalse peapõrutuse valu, on terapeutidena otseselt eluohtlikud. Pole mingit abi väikesest armuvalu marrastusest vasakul rinnal, kui nad on silmitsi kliiniliselt psühhootilise patsiendiga, kes arvab, et ta on Saatana poeg ja et tema ema on kahveltõstuk.

Ega ma ei saa väita, et mul on olnud väga traagiline elu ja ma seetõttu saan täielikult aru kõigist oma patsientide elude olukordadest ja südamevaludest. Kuid olen oma annuse siiski kätte saanud puuduliku kiindumussuhte näol oma lähimate pere liikmetega (isa ja ema on mind alati *kosmosesatelliidiks* kutsunud, sest lapsepõlves eelistasin ma omaenda seltskonda nende omale) – piisavalt selleks, et mul on nii hinges kui ka psüühikas täiesti arvestatav hulk kajaga täidetud õõnsusi. Õõnsusi, mis kinnitavad mulle ikka ja jälle sama asja: et ma olen puudulik. Et ma ei saa paljust aru ja ei saa kunagi saamagi. Arusaamine sellest, et sa millestki aru ei saa, on psühholoogi jaoks oluline teadmine. Võib-olla kõige olulisem. Et inimene ei saa täielikku kontrolli kõigi vestluste, emotsioonide või teiste inimeste üle. Isegi omaenda käte ja jalgade üle pole alati kontrolli. Kui sind ikka ootamatult üllatab oma koha peal seisev trepiaste ja vihane patsient Dole puuviljakasti laotud neljateistkümne pappkarbitäie

munadega, siis jah, siis võivad käed äkki hakata elama päris oma elu. Aga nüüd, kohe praegu, võtan ma oma kätte kontrolli oma jäsemete üle, praegu lõpetan käte vehkimise ära. Lasin neil külgedele alla langeda. Jalad seevastu liiguvad endiselt edasi selles suunas, mis ees ootab. Päev ise. Kalender. Patsiendid. Epikriisid. Vastuvõtud. Vestlused. Kabinetiüks.

Mul on oma kabinet. Minu nimi seisab ukse kõrval sildil. Minu nimi. Minu uks. Ei. Vale. Uks ei ole minu. Uks on lihtsalt uks. Ja kabinet on lihtsalt kabinet. Ühes punases tellismajas, mille omanikuks on Võim. Ja minu nimi on paljalt kaks sõna, mille ema ja isa valisid ning kleepisid kindlalt minu ja mu keha külge, nagu mingiks sümboolseks sünnipäevakingituseks nelikümmend üheksa aastat tagasi. *Idunn Jæger*.

Ma ei tunne ennast üldse nagu mingi Idunn Jæger.

Seisan ukse ees. See põrnitseb mind tuseselt, nagu tahaks mind eemale peletada. Noogutan vastumeelselt. Pistan käe kotti, sellesse lohakasse nahast kotti, mille pärast Oline mind narrib ja nimetab seda „nahklapiks” (kuna ta on parim sõbratar ja võluv snoob, kel on endal kapis koguni kaheksa Chaneli kotti), ja kaevan otsida kimpu võtmekaartide ja võtmetega. Võtmekimp kõliseb, kui ma ust lukust lahti keeran. Ma pööran ümber ja panen tule põlema. Minu kabinetis lõhnab kabineti järele, iseloomutu lõhn ilma soovide ja vajadusteta, selline lõhn, mis on tuhm ja vaikne. Olukord, millesse ma olen ennast pannud, on tõsine. Ma tean, et munad on endiselt vedelad, voolavad mööda klaasruudu välist külge allapoole, et jätsin maha nii jalajälgi kui ka sõrmejälgi ja et mind võidi isegi näha. Sa ei saa ennast kunagi turvaliselt tunda. Ja ikkagi tunnen end oma kabinetis isemoodi turvaliselt. Siin sees olen ma ikka veel vaba. Vaba ütleva seda, mida ma tahan. Olla see, kes ma tahan olla. Seni kui mitte keegi mind ei näe. Mitte keegi peale patsientide. Siin ärkan ma ellu, muutun iseendaks, saan ennast lahti pakkida,

kroonleht kroonlehe haaval. Vastata teiste pilgule oma pilku eemale pööramata. Võtta üle teiste elu ja saatus. Tunda sama, mida nemad oma püüdlustes. Käia koos nendega nende teel eluolu ja võimaluste sügavama mõistmise poole.

DPSi ülemus, Jordi Berntsen, anorektiline müktiline nukk, kel on kapis piinlikult palju tviidkostüüme ja otsaesisel liiga palju botoksit, oleks sellist ravikirjeldust kuuldes valjult oianud ja silmi pööritanud. Ta oleks järgi mõelnud ja end väljendanud juba pool sekundit hiljem. Öelnud midagi niisugust nagu *ravi on teaduspõhine*, ja et *uurimused näitavad*. Midagi *tuludest, kuludest ja tulemuslikkusest*. Ning et *Norra terviseamet osutab*, neetud *direktoraat soovitab* ja kuradi *PAKETTRAVI vajab ... oleks ta öelnud*. Ilma „neetud” ja „kuradita”.

Mina olen DPSi naissoost Juudas. Mina, kes ma olen tege-likult maailma lahkeim. Nii juhtub, kui asud tööle vaimse tervise alal. Sa muutud. Rahulikust ja lahkest psühholoogist on saanud *vihane psühholoog*. Nagu mu poeg Gustav eile õhtul nii kenasti ütles, kui me diivanil jalad vastamisi lama-sime ja telest üht Vihase meistrimehe osa vaatasime. Ma ohkisin ja oigasin, sest temast hoovas sokihaisu ja ta oleks võinud enne mu valgele diivanile viskumist duši all käia. Ja ma ütlesin seda talle ka. „MIKS SA EI VÕIKS VAHETE-VAHEL OMA SOKIHAISU-LESTASID VEE ALT LÄBI LASTA?” Mille peale Gustav vaatas mind imelikult, nagu ma oleks pärit mõnelt teiselt planeedilt. Mida ma võib-olla olen ka.

„Mehed haisevad. See on täiesti loomulik, emme,” ütles ta napilt.

„Jaa, ma loomulikult tean, et poisid ja mehed haisevad, Gus-tav. Aga kuna ma elan kuuekümneme ruutmeetri peal koos tüü-biga, kes on meeter ja üheksakümmend kuus senti pikk ja kaalub üheksakümmend kaks kilo, jaa, siis saab haisust probleem. Sinu

sokihais võiks surmata viisteist kassi. Tõenäoliselt põhjustab see hais vähemalt minu enneaegse dementsuse.”

„Sa oled alati nii haigelt vihane, emme. Sa oled *vihane psühholoog*, sul peaks olema oma telesaade. Miks sa nii vihane oled, emme?” küsis ta, tuim naeratus näol. Tõmbas oma sokihaisused varbad enda alla ja haigutas.

„Jaa, seda saad sa kohe teada, poja,” ütlesin ja tõusin diivanil istukile, kummardusin tema poole ja tõmbasin välja pedagoogilise nimetissõrme. See oli sirge nagu joonlaud ja sihtis otse väikest punkti tema kulmude vahel. Tundlikku punkti. Punkti, kus on peidus kolmas, nähtamatu silm. Silm, mis näeb kõike, mida teised kaks silma näha ei viitsi või millest otse mööda vaatavad. Silm, mis näeb TÕDE. Gustav peab tõde nägema, seda kuulma.

„Ma olen VIHANE, sest VIHANE olemiseks on palju uskuamatult häid põhjuseid. Tegelikult on neid põhjuseid rohkem kui kõike muud.”

„Aga on ju veel palju häid põhjuseid rõõmus olemiseks ka?”

„On või? No mis?”

„Puhas vesi kraanis. Toit külmkapis. Telekas ja arvutimäng, et Norras on rahu ja nii ...”

„Teie, noored, olete nii kuradima pealiskaudsed ... Rahu? Ära aja mind naerma. Ei ole Norras mingit kuradima rahu ... Sõda käib. SÕDA. Norras on niiiii palju kuradi sõdasid. Sul pole aimugi, poja. Sul pole aimugi! *Sorry* väljenduse pärast, aga sa saad ju aru, onju?”

Gustav pööritas silmi ja torkas ühe oma varba minu nina vastu ja lehvitas seda edasi-tagasi ning irvitas.

„Nuusuta, emme. Nuusuta. Hmmmmmm, mõnna. Mina, sinu enda meistritöö. Nuusuta, nuusuta ainult ... hinga sisse oma poja mõnusat odööri ...”

Näitasin talle ebapedagoogilist keskmist sõrme, võtsin ohjad enda kätte ja sundisin ennast diivanilt püsti. Läksin kööki.

Leidsin oma munapeekri ja täitsin selle karbiveiniga. Odav karbivein, viimane tilk, millest jagub kaheks imeväikeseks suutäieks.

Ma ei ole mingi tipsutaja. Ma joon punast veini munapeekrist, kuna nii tehakse, kui ei taha tipsutajaks saada, aga RAVIMIT on ikka vaja. Millegi rahustava tunnet, magusat maitset. Mul on seda vahetevahel vaja. Mul oli seda siis vaja. Seisin ja pigistasin munapeekrit pärast tühjendamist vastu rinda.

Kas see on munadega seotud? Purukslöödud munadega? Minu munasarjad hakkavad kokku kuivama. Minu sees. Edaspidi on munad, millega ma kokku puutun, suured ja kanadest välja pressitud. Linnud. Valged, inetud ja lärmaid linnud. Ei. Ma ei tohi lindudele mõelda. Pean ennast tagasi tooma eilsesse päeva. Õhtusse. Gustav. Köögilaud.

Seisin, käed vastu köögiletti nõjatudes, kuni Gustav sisse astus ja oma sõnumit kordas:

„Emme, ei ole vaja väikese sokihaisu pärast nii kuradima hüsteeriline olla. Kui sa tahad endale meest, pead taluma ka väikest peerulõhna.”

Ma ohkasin. Pühkisin pisaraid. Pöörasin ümber ja vaatasin teda, mu suurt, suurt poissi.

„Võib-olla sellepärast ma ei tahagi mingit meest,” ütlesin ma tuhmilt.

Kõik tundus nii kuradima ületamatu.

Aga eile oli eile ja täna on täna. Ning muna on muna.

Ma nõjatun tagasi toolile. Vaatan üles valget lage ja ma tahan selleni ulatuda, tahan leida väljapääsu, auku laes, musta auku laes, portaali. Portaali, mis viib mind ülespoole, väljapoole, millegi suurema, ilusama poole. Oh, kuidas ma igatsen natukest taevast. Arvan ma. Sirutan käed üle pea. Ringutan nagu tiiger. Ringutan nagu loomad ringutavad pärast magamist, kui hakkavad ärkama.

Ma saan selle päevaga hakkama. Iga patsiendi, iga pisara, iga ohke, iga karje, iga ähvardusega. Ma istun toolil sirgelt ja mu kõrvad on paigale keeratud. Mu aju peab olema terav nagu kalannuga, lahkama kannatavaid hingi nii, et ärevus pritsib. Kuigi ma eile öösel magasin vaid paar tundi, saan ma hakkama. Kuigi ma lamasin voodis ärkvel ja visklesin sel ajal kui mõtlesin Gustavile, kes läheb vaid üheainsa päeva pärast sõjaväkke, mõeldes, et nüüdsest elan ma elu lõpuni üksi korteris, üksi, mitte kellegagi koos, kogu ülejäänud elu. Mõtlesin kõigile Gustaviga koos oldud aastatele. Sünnitusele, sellele, mis tunne oli pressida suurt, imeplikku, naljakat, lahedat, hämmastavat, tarka, lahket, lolli, laiska ja sokihaisulist Gustavit endast välja sel päeval üheksateist aastat tagasi. Last teha on lihtne. Aga inimese kasvatamine, see jah, on tegelikult suhteliselt töömahukas. Ja ma olen sellega hakkama saanud. Gustav on tubli. Kuigi ta on laisk ja pole deodorandi kasutamise ja igapäevase duši all käimise mõttest päriselt aru saanud. Aga võib-olla pole see Gustav, kellega on midagi valesti. Võib-olla olen see mina? Mina, kellel on liiga kõrged ja udupeened nõudmised. Äkki on mu ninasõõrmed liiga tundlikud? Ma mõtlesin sellele öösel. Mõtlesin meie elu üle. Gustavi ja minu elu üle korteris. Mõtlesin, et peaksin endale koera võtma. Suure sõbraliku koera. Koera, kes suudab mind sõnadeta armastada. Koera, kes ei vaja deodoranti. Valge koera, kes kunagi ei määrdu ...

Ma nõjatun kabinetitoolil ettepoole. Istun, pea jalge vahel, ja hingan ning mõtlen. Mõtlen, et päev on alanud ja nüüd on aeg tööd teha.

„Hästi,” ütlen kõva häälega ja sirutan selga. Laksan endale vastu põske. Tunnen ennast nagu Jakob Ingebrigtsen, nagu Jakob ilmselt tunneb, kui seisab tuhande viiesaja meetri jooksu stardijoonel. Jakob, kes muudkui jookseb ja jookseb ja jookseb. Iga päev. Vihmas, lumes ja päikeses. Jakob, keda võib usaldada. *Tähelepanu, valmis olla ... läks ...*

Lülitan arvuti sisse. Näen, et ekraan hakkab vilkuma. Kritseldan pastapliiatsiga märkmikulehele, joonistan banaane ja õunu. Liblikaid. Klouninina. Lasen pliiatsist lahti. Teen lahti teksapükste ülemise nööbi. Ma pean õhku saama, kõhus keerleb kõik.

Silitan käega üle otsaesise, see on nii niiske. On päris tavaline päev ja sel päeval juhtub üsna tavalisi asju. Asju, mis puudutavad: patsiente, hingamist, käte üle pea sirutamist, arvutiklahvidele vajutamist ja väikeseid pissituure koridori lõpus asuvasse tualetti. Ning unistamist Hawaiiist, palmide kahinast, värvilistest jookidest ja helesinisest taevast. Taevast ilma ühegi pilveta, mida saaks analüüsida või tõlgendada allvee-eluka või väljasurnud dinosaurusena. Ainult sinine sinisel. Nagu värskest triigitud laperdav lina üle pea.

Arvuti sisselülitamisest on möödunud täpselt kaheksa minutit ja viis sekundit. Aga ma pole ikka veel saanud sisse logida. Arvutisüsteem on uus ja ebastabiilne. Tal läheb ärkamisega aega. Trummeldan sõrmedega vastu lauaplaati. Oigan valjult, oodates, kuni mu kalender end mulle ilmutab.

Varem oli mul endal voli kalendri üle otsustada. Kuid nüüd teeb seda müügiosakond. Sisestab patsiente. Ma ei tea kunagi, mis mind tööle minnes ootab. Vasakult võib sisse kepselda uus patsient, mõni on teisele päevale viidud ja teised tühistatud. Võta lihtsalt see kimp, mis antakse. Nägudest, diagnoosidest ja probleemidest.

Heureka, nüüd toimub midagi. Paar lühikest vilkumist ning seejärel täitub ekraan aegade ja nimedega. Ma hingan sisse. Mul on täna seitse patsienti: Hauk, Hans, Selma, Ida, Magne, Mia ja Henny. Mia on käinud kolm korda. Henny on uus. Aga teised on „vanad traavlid”. Hans on mul olnud juba pea-aegu viis aastat. Suur tumedajuukseline Hans Oslo suurima filmi-T-särkide kollektsiooniga. Hans, kellel on kombeks läbi

teha nii maniakaalne kui ka depressiivne periood vähemalt kaks korda aastas. Mõnikord on ta korraga nii maniakaalne kui ka depressiivne. Raske on ette kujutada, et ma Hansuga kunagi valmis saan. Kuigi ma tean, et see ühel päeval juhtub. Hans vajab mind. Ja äkki ma vajan teda ka? Võib-olla ma vajan, et mind oleks vaja? Ma ei tea. Või äkki tean? Mõnikord arvan, et ma tean rohkem, kui arvan, et ma tean, aga ma ei taha teada, mida ma tean, sest see läheb liiga keerukaks. Võib-olla ma sellepärast polegi viimase kahe aasta jooksul ühelgi kursusel käinud. Sel ajal kui kolleegid on jooksnud traumakursuselt traumakursusele ning õppinud tundma tunnetekeskset teraapiat, rühmateraapiat ja metakognitiivseid tehnikaid, olen mina jäänud oma liistude juurde. Patsientide juurde. Sest üks päev kursustel tähendab patsientide tootmisarvestuses miinust ja ma olen alati kartnud igasugu tüüpi arvestustes miinuspoolele sattumist.

Kuna ma kunagi kursustel ei käi, siis olen tootmisnäitajate poolest osakonnas päevselgelt esikohal. Toodan peaaegu kaks korda rohkem kui need, kes asuvad tootmisstatistika sabas. Ja sel põhjusel olen kindel, et mind ei vallandata kunagi. Vaimse tervise süsteemis vallandatakse vaid maaslamajaid.

Telefon heliseb. Tunnen, kuidas ärevus mu rinnus kasvab. Vaatan oma märkmikku, kuhu olen lohaka, peaaegu loetamatu käekirjaga üles kirjutanud päevased tööd. Patsientidele lisaks pean päeva jooksul kirjutama kaks epikriisi, individuaalplaani, raviplaani ja kokkuvõtte. Pean veel helistama perearstidele, vaimse tervise töötajatele ja ravikoordinaatoritele meie linnaosas. Ja siis ma lähen Ellinori juurde. Kell neli lähen ma Ellinori juurde. Minu oma psühholoogi juurde. Täna on päris tavaline tööpäev.